

A Magyar Aktuárius Társaság szakmai ajánlása A biztosító által végzendő kötelezettség megfelelési teszt (KMT)

Elfogadás, hatályba lépés

Az alábbi figyelemfelhívó szakmai ajánlást a Magyar Aktuárius Társaság az aktuárius szakmai ajánlások elfogadása rendjére vonatkozó hatályos szabályzatnak megfelelően 2007. április 26-án elfogadta.

Az ajánlásban foglaltakat minél hamarabb, de legkésőbb a 2007-es éves jelentésre vonatkozó időpontban ajánlott alkalmazni.

Mi a jelentősége e szakmai ajánlásnak?

E figyelemfelhívó szakmai ajánlás útmutatást ad azon Magyarországon tevékenykedő aktuáriusok illetve a MAT azon tagjai számára, akik -jogszabály vagy ezen ajánlás alapján munkájuk során a KMT elvégzéséért vagy ellenőrzéséért felelősek.

Miért kell elvégezni a KMT-t?

A tartalékok kiszámításának módja nem feltétlen egyezik meg azzal a módszerrel, amellyel a kötelezettségek reálisan minimális mértéke megadható. Például a hatályos magyar tartalékrendelet -az élet- és betegségbiztosítási díjtartalék vonatkozásában- rögzíti azt, hogy a tartalékszámítási elvek a szerződés tartama alatt legfeljebb olyan módon változtathatók meg, hogy ezáltal a kötvénytulajdonos nem kerülhet a korábbihoz képest hátrányos helyzetbe.

Az ezen ajánlásban megfogalmazott KMT-hez hasonló teszt elvégzését az IFRS4 is megköveteli. A MAT álláspontja szerint a KMT végrehajtásával a biztosító teljesíti az IFRS4 15-19. és a 35(a) pontbeli Liability Adequacy Test-re vonatkozó előírásokat, ugyanakkor a jelen ajánlásnak történő megfelelés nem válthatja és nem is váltja ki azt, hogy az IFRS szerinti jelentést készítő biztosító elsősorban a hatályos IFRS-eknek feleljen meg.

Kinek kell elvégeznie a KMT-t?

Az IFRS4 szerinti Liability Adequacy Test-et kötelező elvégeznie minden olyan biztosítónak, amely IFRS alapján (is) készít beszámolót. A MAT azonban valamennyi Magyarországon székhellyel vagy fiókteleppel rendelkező biztosító számára ajánlja a jelen ajánlás szerinti KMT elvégzését. A KMT elvégzéséért felelős a biztosító vezető biztosításmatematikusa (aktuáriusa).

Mi a KMT hatálya?

A KMT-t valamennyi az adott biztosító által direkt vagy viszontbiztosításba vétellel vállalt biztosítási szerződés vagy diszkreionális nyereségrészesedést tartalmazó befektetési szerződés vonatkozásában ajánlott elvégezni, ha a biztosító a teljes diszkreionális nyereségrészesedést kötelezettségként mutatja ki. A szerződések pénzáramait viszontbiztosítás szempontjából bruttó módon kell értékelni.

Mikor kell, illetve ajánlott elvégezni a KMT-t?

Az IFRS szerint jelentő biztosítók esetében minden jelentéstételi időpontban el kell végezni a tesztet, a többi biztosítónak legalább évente, a jogszabályok által előírt mérleg fordulónapra vonatkozóan ajánlott azt elvégezni.

Mi az ajánlott (minimum) módszertan?

A vizsgált szerződésekhez kapcsolódóan az alábbi jövőbeli pénzáramok aktuális becslésének nettó értéke alapján ajánlott meghatározni a jövőbeli kötelezettségek várható jelenértékét:

- A szerződés szerinti díjbevétel;
 - A folyamatos díjas szerződéseknél ajánlott figyelembe venni a várható indexálás hatását is.
 - A szerződő saját döntése alapján fizethető pótbefizetéseket nem ajánlott figyelembe venni.
- Szolgáltatások, beleértve a visszavásárlási összegeket és a díjvisszatérítéseket. A szolgáltatások pénzáramának becslésekor figyelembe kell venni a többlethozam-visszajuttatásból származó szolgáltatásemelkedést is.
- A szerződéshez kapcsolható azon költségek, amelyek a szerződésből fakadó kötelezettségek rendezése érdekében merülnek fel
 - adminisztratív költségek (beleértve a befektetések kezelésének költségeit); e költségek esetében alkalmasan, az üzlet természete és időbelisége szempontjából konzisztens módon kell szétválasztani a jövőben felmerülő adminisztratív költségeknek a KMT elvégzésekor fennálló és a jövőbeli üzletekből származó kötelezettségekre eső részét: a KMT során csak az előbbi költségrészek veendői figyelembe
 - kárrendezési költségek
 - jutalékok (csökkentve a visszaírással)
 - felügyeleti díjak
 - az adójellegű ráfordítások közül azok, amelyek nem nyereségadó jellegűek.

Az egyes pénzáramok egymással szemben akkor nettósíthatók, ha azok azonos szerződéshez kapcsolódnak, valamint azonos időpontban és egymástól elválaszthatatlanul merülnek fel. A szolgáltatásokkal szembeni várható megtérülések (vizontbiztosítás, regressz) IFRS szerint nem nettósíthatók, azokat eszközként kell kimutatni. Ez az ajánlás nem tartalmazza a várható megtérülésekkel kapcsolatos feladatokat és ajánlott módszertanokat sem.

A fenti pénzáramokat olyan időtávon ajánlott figyelembe venni, ameddig a szerződésekből fakadó jogok és kötelezettségek véglegesen meg nem szűnnek; a rendszeres megújítású szerződések esetében azonban csak a szerződés legközelebbi megújítási időpontjáig fizetendő díjat és az ezen időpontig bekövetkező károkat (azok végső kifutásáig), valamint az ezekhez kapcsolódó költségeket ajánlott figyelembe venni.

A szerződésekben megjelenő beágyazott derivatívákat a jövőbeli pénzáramok becslése során megfelelő módon ajánlott figyelembe venni. A becslés során vagy direkt opcióárazási módszereket, vagy sztochasztikus szimulációt ajánlatos alkalmazni.

Az olyan tételeket, amelyek nem jelennek meg a jövőbeli pénzáramok fenti elemeként, a KMT során direkt módon nem szabad figyelembe venni. Indirekt figyelembe vétel azonban szükséges lehet: például ha a jövőbeli szolgáltatás annak függvényében alakul, hogy akár a magyar GAAP, akár az IFRS4-nek megfelelően megképzett tartalékok milyen hozamot produkálnak. Ilyenkor csak a jövőbeli tartalékok és hozamok aktuális becslése alapján lehet meghatározni a jövőbeli szolgáltatások mértékét.

A jövőbeli pénzáramok aktuális becslése során mindazon szempontokat ajánlott figyelembe venni, amelyek hatással vannak a pénzáramok nagyságára és bekövetkezési valószínűségére.

A teszt során alkalmazandó feltételezésekkel kapcsolatban két egymástól eltérő álláspont képzelhető el, melyek közül a MAT az A) verziót preferálja:

- A) A teszt elvégzése során a használt feltevések mindegyike esetén biztonsági pótlékok ajánlott alkalmazni. A biztonsági pótlék mértékére vonatkozóan még nem alakult ki piaci konszenzus. Addig, amíg ez a konszenzus kialakul, javasoljuk más aktuárius társaságok (pl. Canadian Actuarial Association vagy Society of Actuaries (USA)), vagy felügyelet (Nagy-Britannia, Hollandia) ajánlásainak alkalmazását, természetesen a magyar viszonyok figyelembe vételével.

Ebben az esetben az IAS 37. szabvány rendelkezésinek megfelelően – mivel minden lényeges kockázatra képeztünk biztonsági pótlékot – csak kockázatmentes kiértékelési kamatláb használható. Álláspontunk szerint ma Magyarországon a magyar állampapírok kockázatmentesnek tekinthetők, ezért az Államadósságkezelő Központ által kiadott hozamgörbe használata indokolt.

Ebben az esetben a többlethozam-visszaadást azt feltételezve kell kiszámítani, hogy a tartalékokon a kockázatmentes hozamot érjük el.

- B) A teszt elvégzése során a feltételezéseket a legjobb becslés alapján ajánlott megállapítani. A szükséges óvatosságot a kiértékelési kamatláb óvatos megválasztásával ajánlott biztosítani. Óvatosnak tekinthető pl. a kiértékelési kamatláb, ha megfelel a technikai kamatláb maximális mértékére vonatkozó szabályozásnak. Ebben az esetben a többlethozam-visszajuttatást a kiértékelési kamatlábnak megfelelő hozam alapján kell számítani.

Az alkalmazandó feltételezéseknek egymással konzisztenseknek kell lenniük, és -ahol ez értelmezhető- ajánlott, hogy megfeleljenek a piac aktuális elvárásainak, aktuális piaci elvárások hiányában a biztosító saját tapasztalatainak, valamint a jövőre vonatkozó, tényekkel alátámasztott várakozásainak. Saját tapasztalatok hiányában plauzibilis külső tapasztalat is figyelembe vehető, azonban mindent meg kell tenni azért, hogy a releváns saját tapasztalat a lehető leghamarabb rendelkezésre álljon. A feltevéseket oly módon ajánlott beépíteni a modellbe, hogy azok együttesen szolgálják a megfelelő biztonságot.

A tesztet nem pusztán egyetlen feltevérendszer mellett ajánlott elvégezni, hanem egy alkalmas érzékenységvizsgálat keretében. Az érzékenységvizsgálat során az ajánlott módszer az, hogy az egymással (véltetően) összefüggő feltevéseket egyszerre (is) módosítva végezzék el az alternatív tesztek.

Aggregáció

Az értékelendő szerződéseket ágazatokra, azokon belül olyan szerződések csoportjaira kell, illetve ajánlott bontani, amelyek esetében a vállalt kockázatok egymáshoz hasonlóak, és amelyeket közös állományban kezelnek. Az életbiztosításokhoz kapcsolódó nem-életbiztosítási kiegészítő szerződéseket az alapszerződésnek megfelelő csoportba kell, illetve ajánlott sorolni. Az aggregációs szinteket oly módon kell, illetve ajánlott meghatározni, hogy azok összhangban álljanak a biztosítástechnikai tartalékok és a DAC meghatározásának aggregációs szintjeivel.

A teszt maga

Az adott aggregációs szinten figyelembe vett szerződések vonatkozásában a jövőbeli kötelezettségek várható jelenértékét kell összehasonlítani a -tartalékolási szabályzat szerint a KMT végrehajtása előtt- képzendő összes korrigált biztosítástechnikai tartalékkal.

Az összes korrigált biztosítástechnikai tartalék: az összes bruttó biztosítástechnikai tartalék csökkentve a DAC és az immateriális javak között kimutatott, biztosítási állomány átruházásáért fizetett díjak aktuális értékével. Az IFRS szerint jelentő biztosító csak az IFRS szerint megképzett tartalékokat veheti figyelembe a korrigált biztosítástechnikai tartalékban. A helyi számviteli szabályok szerint jelentő biztosító az összes helyi számviteli szabályok szerint megképzett tartalékot figyelembe veheti a korrigált biztosítástechnikai tartalékban, azonban javasolt az, hogy ilyen esetben a tartalékok között első szinten csak az IFRS4 által elismert tartalékokat vegyék figyelembe.

A KMT deficitet mutat, ha a jövőbeli kötelezettségek várható jelenértéke nagyobb, mint az összes korrigált biztosítástechnikai tartalék értéke.

Mi a teendő a KMT elvégzése után?

Ha az adott aggregációs szinten nem mutatkozik deficit, akkor nincs teendő.

Ha az adott aggregációs szinten deficit mutatkozik, akkor ajánlott azt az eredmény terhére (a biztosítástechnikai tartalékok növelésével, a DAC ill. az immateriális javak között kimutatott, biztosítási állomány átruházásáért fizetett díjak aktuális értékének csökkentésével) a mérleg fordulónapján elszámolni. A deficit megszüntetése elsősorban az immateriális javak között kimutatott, biztosítási állomány átruházásáért fizetett díjak aktuális értékének csökkentésével, másodsorban a DAC csökkentésével, végső soron a biztosítástechnikai tartalékok növelésével érendő el.

Amennyiben a deficit miatt a korrigált biztosítástechnikai tartalék növelésre került, úgy helye lehet a viszontbiztosítóval szembeni követelés korrekciójára is.

A különböző aggregációs szintekhez tartozó szufficitet és deficitet egymással szemben elszámolni nem szabad.

Amennyiben a KMT elvégzésére nem IFRS beszámoló készítésének keretében került sor és a teszt deficitet mutat, az aktuáriusnak meg kell fontolnia a helyi szabályozásnak megfelelő tartalék (pl. egyéb biztosítástechnikai tartalék) megképzését.

Adminisztratív teendők

A KMT megvalósításának konkrét módszertanát, az alkalmazandó feltételezéseket, az aggregációs szinteket és az esetleges deficit esetén követendő eljárást a tartalékolási szabályzatban ajánlott rögzíteni. Ily módon a KMT-re vonatkozó szabályrendszer a számviteli politika része, és bármely változtatása esetén mindazon teendőket ajánlott elvégezni, amelyeket a számviteli politika változtatása esetére az általános szabályok előírnak.

Az aktuáriusi jelentésben ajánlott megfogalmazni a KMT eredményét. Deficit esetében ajánlott kitérni az okokra, a jövőben várható folyamatokra és a deficit megszüntetésének módjára.

Speciális megfontolások a nyereségrészesedéssel üzemelő üzletekre

A jövőbeli kárfizetésekben a nyereségrészesedéseket ajánlott oly módon figyelembe venni, amely egyfelől megfelel a jogszabályi előírásoknak és a szerződési feltételeknek, másfelől tekintetbe veszi a kötvénytulajdonosoknak a biztosító korábbi, a nyereségrészesedéssel összefüggő politikájából fakadó ésszerű várakozásait.

A hozamokból történő nyereségrészesedés számítása során a kockázatmentes kamatlábnak megfelelő hozamokat ajánlott figyelembe venni.

Speciális megfontolások a rövid kockázatviselési tartamú (nem-életbiztosítási) üzletekre

Mivel ez esetben a diszkontálásnak általában nincs (lényeges) szerepe, a megfelelő pótlék alkalmazására csak a fenti A) változat szerint van lehetőség. Ettől eltérő lehet a hosszú kifizetésű üzletek kezelése.

A már bekövetkezett károk miatti jövőbeli pénzáramokon kívül ajánlott figyelembe venni a jövőben bekövetkező károk és a kapcsolódó költségek pénzáramait is. A jövőben bekövetkező károk és felmerülő költségek pénzáramainak becsléséhez megfelelő egyesített hányad becslése szükséges. Az egyesített hányadot a meg nem szolgált díjak tartalékára és a következő biztosítási évfordulóig várható díjbevételekre ajánlott vonatkoztatni. Hosszú kifizetésű üzletek esetében ajánlott figyelembe venni a jövőben bekövetkező károk és kárrendezési költségek időbeli elhúzódtását is.

Ajánlott megfelelően tekintetbe venni a szerződéshez kapcsolódó, jövőben meginduló járadékokat is.

Amennyiben valamely szerződés vonatkozásában a kockázatviselés a jelentéstételi időpontban még nem kezdődött (újult) meg, de a biztosítónak már nincs lehetősége arra, hogy a kockázatviselés egy későbbi időpontban ne kezdődjön (újuljon) meg, úgy az adott szerződésre a KMT-t ajánlott elvégezni, mégpedig oly módon, hogy a teszt időtávja a kockázatviselés kezdetét (a megújítást) követő első megújítási időpontig terjed.

Az életbiztosítási alapszerződéshez kapcsolódó nem-életbiztosítási kiegészítő szerződéseket abban az esetben ajánlott ugyanolyan időtávon vizsgálni, mint az alapszerződést, ha a kiegészítő szerződés az alapszerződéstől nem választható el, külön nem szüntethető meg. Ellenkező esetben a kiegészítő szerződésekre a rövid kockázatviselési tartamú szerződésekre vonatkozó elveket ajánlott alkalmazni. A kiegészítő szerződéseket az alapszerződésnek megfelelő aggregációs szinten ajánlott figyelembe venni.

Az első tervezetre beérkezett javaslatok felsorolása; az azokra adott válaszok

- Amennyiben nem IFRS szerinti beszámolóhoz készül el a teszt, átgondolásra javasolt, hogy hogyan számolhatók el a teszt eredményéből adódó veszteségek egy olyan környezetben, ami nem IFRS szerinti, és az eszköz oldali értékelés nem valós szemléletű. Megfontolandó, hogy ez az esetleges inkonzisztencia hogyan kezelendő, nem okoz-e problémákat.
RÉSZBEN FIGYELEMBE VÉTELRE KERÜLT. INDOKLÁS: Ha a beszámoló IFRS szerint készül, akkor az esetleges deficitet csak IFRS szerint lehet -az eredményen keresztül- megszüntetni. Helyi szabályozási környezetben végzett KMT esetében a helyi szabályozásnak megfelelően lehet a deficitet kezelni. Erre valószínűleg a mai magyar szabályozás mellett az egyéb biztosítástechnikai tartalék ad lehetőséget, de ennek részleteiről nem szól ez a szabályozás.
- Az élet és nem élet specifikus elemeket a kötelezettség megfeleléségi teszt tekintetében elkülönülten, legalább utalás szintjén érdemes megjeleníteni. Gondolunk itt elsősorban olyan kérdésekre, mint: az élet ági kötelező többlehozam-visszajuttatás problematikája, a nem élet ági, kevésbé determinisztikus szolgáltatási összegek meghatározásának problematikája, a rövid és hosszú távú elkötelezettségekből adódó különbségek akár a szolgáltatások, akár a diszkontálásnál megválasztott kamatlábak tekintetében.
FIGYELEMBE VÉTELRE KERÜLT.
- A tervezet C) változatát azért nem tartjuk támogatandónak, mert nem eléggé prudens a legjobb becslés és a várható befektetési hozam egyidejű alkalmazása.
FIGYELEMBE VÉTELRE KERÜLT.
- A diszkontáláshoz alapvetően a kockázatmentes kamatlábat javasoljuk alkalmazni, mert egyrészt a Szolvencia II-vel is az konzisztens (a Szolvencia II projekt jelenlegi állása szerint), másrészt az IASB álláspontja szerint sem elegendően prudens a biztosító saját eszközportfoliója alapján számított elvárt hozamot alkalmazni a kötelezettségek diszkontálásakor.
NEM KERÜLT FIGYELEMBE VÉTELRE. INDOKLÁS: Továbbra is úgy gondoljuk, hogy a hosszú távú üzletek esetében lehetőséget kell adni a fenti B) változat szerinti megoldásra. A B) esetben a diszkontálás csak nem túlzottan óvatos pótlékot tartalmazhat!
- Azok a társaságok, melyek nem IFRS szerinti beszámolójukhoz készítik el a tesztet, a KMT eredménye és a rendelkezésre álló tartalékok összehasonlításánál első megközelítésben az IFRS4 által is elfogadott tartalékokból (tartalékrészekből) induljanak ki az összehasonlításnál, és az IFRS körében el nem ismert tartalékokat (pl. káringadozási tartalék, nagykarók tartaléka) az esetleges deficit (tartalékihiány) megszüntetésénél számíthatásuk be.
FIGYELEMBE VÉTELRE KERÜLT.
- Véleményünk szerint (a számviteli sztenderdek megfogalmazásainak megfelelően) nem kockázat-alapon, hanem szerződés, illetve szerződéscsoport alapon kell az értékelésnek elkészülnie, ezért javasoljuk az anyagban ezt a szóhasználatot alkalmazni.
FIGYELEMBE VÉTELRE KERÜLT.
- A KMT egy magyar kifejezés rövidítése, de a LAT már elterjedt és könnyebben kimondható.
NEM KERÜLT FIGYELEMBE VÉTELRE. INDOKLÁS: Szeretnénk meghonosítani annyi magyar szakkifejezést és rövidítést a magyar nyelvben, amennyi csak lehetséges. Tudjuk, hogy ez soha sem lesz teljeskörű, de ebbe az irányba szeretnénk menni. Ha a KMT-t elsodorja a szakma, akkor be fog jönni a LAT.
- Szerepel az, hogy miért kinek mikor milyen hatályal, milyen ajánlott módszertannal stb. kell KMT-t készíteni, de nem szerepel az ajánlásban a KMT definíciója.
NEM KERÜLT FIGYELEMBE VÉTELRE. INDOKLÁS: A definíció "A teszt maga" című fejezetben szerepel.
- Az AJÁNLÁS számos helyen KÖTELEZNI akar, s ez szereptévesztés.
VÉLEMÉNYÜNK SZERINT A KRITIKUS PONTOKON FIGYELEMBE VÉTELRE KERÜLT.
- Az anyag túlságosan életbiztosítós szemléletű és gyakorlatilag nem mond semmit a nem-életbiztosítási ágról.

FIGYELEMBE VÉTELRE KERÜLT.

- Úgy gondolom az IFRS 4 20 – alátámasztva az IFRS 4 BC108-ban leírtakkal – szerint a VB impairment tesztnek a viszontbiztosító credit risk-jéra kell fókuszálnia (fizetéseképtelenség, credit rating, vitás fedezet), a hozzá kapcsolódó direkt biztosítás értékelésére (értelmezésem szerint pl. a vb tartalékrész) nem kell kiterjednie, mivel a biztosítási szerződések értékelésével az 1. fázis nem foglalkozik. Ld. még IFRS4.14d és IFRS4.BC106 offsetting.

FIGYELEMBE VÉTELRE KERÜLT.

- Az összes IFRS szerint lehet csak beszámolót készíteni. Javaslat: IFRS alapján (is) készít beszámolót vagy jelent.

FIGYELEMBE VÉTELRE KERÜLT.

- Javaslat: az alábbi jövőbeli nettó pénzáramok aktuális becslését kell meghatározni. A JAVASLAT LÉNYEGE FIGYELEMBE VÉTELRE KERÜLT.

- Az IAS37 szerint – amelyre az IFRS4 is hivatkozik amennyiben a biztosító nem rendelkezik olyan tesztel, ami a minimum követelményeknek megfelel – a várható megtérüléseket külön eszközként kell kimutatni (IAS37.53)

FIGYELEMBE VÉTELRE KERÜLT.

- Ezzel kapcsolatban az IFRS4 kijelenti, hogy – az IAS37 alkalmazása esetén – jövőbeli befektetési hozamokat csak akkor lehet a tesztben figyelembe venni, ha azok a tartalékokban is figyelembe vannak véve (IFRS4.19)

RÉSZBEN FIGYELEMBE VÉTELRE KERÜLT. INDOKLÁS: Véleményünk szerint ha az ajánlásban meghatározott módszertan kerül alkalmazásra, nevezetesen a feltételezésekkel kapcsolatban a fenti A) vagy a B) lehetőség kerül alkalmazásra, akkor az IFRS4 LAT-tal szemben támasztott, az IAS37 alkalmazására megfogalmazott követelménye is teljesül.

- Ez az opció (vagyis a C) opció) a másik kettőt figyelembe véve számomra nem teljesen egyértelmű, hogy mit takar. Mivel az IFRS4 a tesztel kapcsolatban minimum követelményeket állít fel (amennyiben a biztosító már rendelkezik valamilyen tesztel) szerintem érdemes lenne a meglévő tesztekre vonatkozó minimumkövetelményeket bevenni az ajánlásba, hiszen Magyarországon is vannak olyan biztosítók, akik már alkalmaznak kötelezettség-megfelelőségi tesztek. A minimum követelményeket ld. IFRS4.16.

FIGYELEMBE VÉTELRE KERÜLT.

- Javaslat: összes bruttó biztosítástechnikai tartalék (összhangban az Offsetting és Reinsurance impairment megjegyzésekkel).

FIGYELEMBE VÉTELRE KERÜLT.

- Az IFRS4.31 alapján ez (a biztosítási állomány átruházásáért fizetett díjak aktuális értéke) inkább a fizetett díjak (fair value) – az átvett állományra megképzett biztosítástechnikai tartalékok?

NEM KERÜLT FIGYELEMBE VÉTELRE. INDOKLÁS: a fizetett díj az, amivel többet fizetnek, mint a tartalékok és a mögöttük álló eszközök egyenlege.